

AMINTIRI DESPRE TEATRUL ROMÂNESC

George Timică

Am avut norocul și bucuria artistică să joc, în decursul carierei mele, alături de mari și prestigioși actori și actrițe: Tony Bulandra, Bulfinsky, Storin, Lucia Sturdza Bulandra, Marioara Voiculescu, Maria Ventura, Maximilian, Pop Marțian, Critico, Ronea, Nora Piacentini, Marietta Deculescu, Silvia Fulda, Silvia Dumitrescu. Partenerii cu care am împărțit frumoasele succese teatrale, în epoca dezvoltării mele artistice, au fost G. Timică și George Vraca, acești inegalabili actori și camarazi ideali de care m-au legat nu numai anii de teatru, ci și calde, adânci sentimente de prietenie. Inima îmi zvîcnește dureros la gândul că aceste mari valori ale teatrului românesc nu mai sînt. Plecați din viață, atît de timpuriu.

L-am cunoscut pe Timică pe o scenă, pe scena teatrului Ventura, unde, amîndoi angajați ai teatrului, am jucat în piesa *Șoarecele de biserică*, în regia lui Victor Ion Popa. Nu știam absolut nimic despre el, nu auzisem niciodată de numele lui. Începătoare cum eram, n-aveam de unde să cunosc multipla lui activitate artistică, pe scenele de operetă și revistă, despre care am aflat mai târziu. În acea piesă, *Șoarecele de biserică*, în care Timică juca rolul unui contabil, un rol aproape episodic, am văzut și înțeles pentru prima dată ce înseamnă un mare actor de comedie. Timică a făcut din acel rol un mic giuvaer artistic. Avea în actul al treilea o scenă în care era sculat din somn pe rînd de toți interpreții piesei, cînd el abia se culcase. Felul cum apărea, somnoros, ciufulit, furios că e mereu trezit, era de un haz irezistibil. Rostea replicile cu o bosumflare comică atît de sinceră și firească, încît nu mă săturam privindu-l, ascultîndu-l. Stăteam în fiecare seară la această scenă, uitîndu-mă la el din culise, rîzînd în hohote împre-

ună cu publicul la aceste apariții ale lui, admirînd fantezia comică cu care-și îmbogățea rolul de fiecare dată, izbutind să ridice acel personaj episodic pe primul plan al piesei.

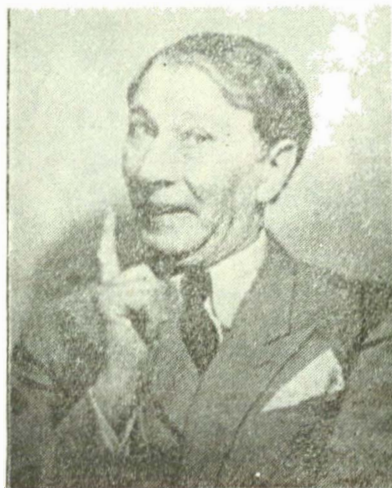
Mult mai bine, mai de aproape, ne-am cunoscut la următoarea piesă în care-i eram parteneră directă. Era o piesă englezească, nu mai țin minte autorul; la noi s-a jucat sub titlul **Roxy** și a fost pusă în scenă tot de Victor Ion Popa. În piesă mai jucau Bulfinsky, Maria Mohor, frumoasa și talentata actriță, iar Timică și cu mine dețineam rolurile de comedie, doi tineri, amîndoi timizi, care se iubeau, dar nu îndrăzneau să se declare.

În acea piesă am primit primele lecții de la Timică, în care mi-a explicat și m-a învățat cum se joacă un text de comedie. Mi-aduc aminte că aveam o replică pe care o repetam în diferite împrejurări: „Nu mai plînge laptele vîrșat, avea și-așa destulă apă în el!”. Timică m-a învățat cum se poate spune această replică pe diferite și variate tonuri, prin inflexiuni și schimbări de voce, pentru a scoate maximum de efect din această frază. Nu cunoșteam pe atunci bine tehnica meseriei de actor și cu atît mai puțin arta de a lansa fără ostentație o replică de comedie. Nu știam că trebuie să aștept să se potolească risul în sală, pentru a ataca a doua replică. Nu învățasem încă să ascult ceea ce spunea partenerul meu, nici nu știam că trebuie să menajez replicile lui de comedie. Eram absorbită doar de rolul pe care-l jucam eu, și cum clocoțeam la acea vîrstă de temperament dezlănțuit, nu aveam calmul necesar de a vedea, de a mă gîndi la ceea ce se întîmpla pe scenă. Timică m-a lăsat un timp fără să-mi spună ni-

mic, iar eu nu-mi dădeam seama că greșeam cu ceva.

Intr-o seară, mai înflăcărată decât de obicei, nici nu auzeam că în sală se rîde, eu vorbeam mai departe. Neștiind cum și cînd să moderez sau să-mi frînez temperamentul, cum să-l stăpînesc, mă aruncam în rol cu toată ființa și pornirile mele. Dacă trebuia să dau un pumn în masă, îl dădeam cu atîta putere încît îmi sîngera mîna, dacă mă așezam pe o canapea, o făceam cu atîta elan, încît mobila de scenă era gata să se răstoarne, iar o demonstrație de dragoste devenea aproape periculoasă pentru partenerul meu, atît de vijelios mă aruncam de gîtul lui! Timică, extrem de reținut din fire și cu mare experiență scenică, se uita cu oarecare teamă și curiozitate la exploziile temperamentului meu. Intr-o seară, însă, s-a supărat. Nu numai că trecusem peste replicile lui, ceea ce a avut ca urmare că publicul n-a mai reacționat la textul lui de comedie, dar la un moment dat, cînd trebuia să-l împing spre ușă — așa cum indica textul — am făcut mișcarea cu atîta energie necugetată, încît Timică s-a lovit cu capul de ușă. Restul actului, Timică nu și-a mai jucat rolul, se frecă la cap și-și spunea replicile alb, șters, fără hazul lui comic și, deci, fără să mai provoace risul spectatorilor. Eu nu înțelegeam ce s-a întîmplat, eram doar nefericită, disperată. Simțeam că Timică este supărat pe mine. După spectacol m-am dus la el să-i cer scuze pentru că se lovise din pricina mea. Abia atunci Timică mi-a explicat felul greșit în care jucam și mi-a dat o admirabilă lecție privitoare la interpretarea unui text de comedie. Mi-a arătat și m-a învățat, replică cu replică, cum trebuie actorul să-și asculte partenerul, cum pot fi scoase nuanțe și efecte comice fără sublinieri și îngroșări inutile.

Timică avea un simț înnăscut al măsurii, era nefîntrecut în știința de a-și compune rolurile, de a le îmbogăți, avea acel dar rar al comicalului simplu, firesc, natural, cu care stîrnea hohotele de rîs ale spectatorilor. În jocul lui nu se simțea nici un efort. El nu pregătea niciodată efectul comic. Ceea ce mi se pare însă că era una dintre marile însușiri ale lui Timică, pe care am întîlnit-o la puțini actori de comedie, era un deosebit simț al măsurii. Oricît de grotesc ar fi fost rolul pe care-l juca, jocul lui era simplu, omenesc și nu depășea niciodată limita, spre a trece în comicalul grosolan, vulgar. Nici chiar celebrele lui împiedicări în scenă, de mare efect la public, reminescență a anilor petrecuți la operetă și revistă — cu care eu nu eram de acord — nu erau supărătoare fiindcă păreau nemaipomnit de firești, de lipsite de ostentație.

Am jucat cu Timică ani de-a rîndul în toate piesele de succes din acea vreme. Îl vedeam seară de seară și savuram cu nesaț intonațiile, mimica lui atît de expresivă, care mă făceau de multe ori să pufnesc de rîs în scenă, atît erau de irezistibil comice, de neașteptate cînd aș-deau frîu liber fanteziei lui inepeuzabile. Lui nu i se întîmpla însă niciodată să rîdă. Contrastul dintre replica cea mai comică și seriozitatea cu care o lansa stîrnea risul spontan al spectatorilor și deseori chiar și al nostru, al actorilor care jucam cu el.

Îmi amintesc de o seară cînd jucam în piesa **Ionescu G. Maria**, în care Timică interpreta un profesor bătrîn, iar eu și Nora Piacentini — acea încîntătoare, totdeauna proaspătă, gingașă, mult talentată actriță — jucam două eleve. La un moment dat nu ne-am mai putut spune replicile din cauza risului care ne-a pufnit pe amîndouă, provocat de un joc de scenă al lui Timică, o mimică improvizată în acea seară. Nemaiputînd să ne stăpînim, am fugit amîndouă între culise, deși mai aveam de jucat o scenă întregă cu Timică. El, rîmas singur în scenă, s-a uitat după noi, calm, serios, cu o expresie mirată, naivă, greu de descris, exclamînd: „Ce le-o fi apucat pe fetele astea de au șters-o așa, netam-nesam?” Publicul a izbucnit în rîs, realizînd improvizarea lui, și a aplaudat furtunos. Scena a fost astfel salvată. Am fost furioasă pe el, dar mai ales pe mine, că am ieșit din personajul pe care-l jucam, și am jurat că o să-l fac și eu, la rîndul meu, să rîdă o dată în scenă. Dar orice și oricît am încercat, n-am izbutit niciodată să-l fac să iasă din seriozitatea lui! Cu fața lui gravă, aproape imobilă, lansa cu acel firesc inimitabil cele mai hazlii replici de comedie, semănînd oarecum, prin acel joc de contraste, cu marele comic american de filmă

Timică, înconjurat de Radu Beligan, Natașa Alexandra și Aura Buzescu

Buster Keaton, cel numit la noi Malco. Dar Timică era, indiscutabil, de o calitate artistică mult superioară cunoscutului actor de film.

În viața particulară, Timică era un om tăcut, rezervat, serios. Vorbea puțin, calm, despre singurul subiect pe care-l cunoștea bine și care îl interesa: teatrul. Mai târziu, după ce am devenit buni prieteni, în serile de turneu, după spectacol, mi-a povestit despre anii petrecuți la operetă, vorbindu-mi cu căldură despre Leonard. Timică era un om simplu, n-avea cultură, în schimb avea mult bun-simț, multă delicatețe, un rar instinct de teatru și o prospețime sufletească de copil. Era mai ales de o mare modestie în viața de toate zilele și în ceea ce privea meseria de actor, pe care o făcea cu sîrg și pasiune. Teatrul era viața lui și nicăieri nu se simțea mai bine decît pe scenă. Certitudinea — ce nu se schimba niciodată în infumurate — pe care o avea despre mijloacele lui artistice atît de variate, perfecte, îi îngăduia să primească să joace orice fel de rol, cît de nefsemnat, pe care izbutea să-l ridice pe treapta cea mai înaltă. Într-adevăr, Timică a fost actorul care a știut ca din roluri episodice să realizeze creații de prim-plan în orice piesă juca.

Nu știu cum își compunea rolurile. Acest proces al creației nu apărea la repetiții, și nu l-a preocupat sau îngrijorat vreodată cît am jucat cu el. La prima repetiție generală, cînd începea să se machieze, mai totdeauna singur, fără ajutorul machiorului, își compunea fizicul rolului cu atîta atenție, cu migală, și devenea personajul din piesă. Fiind un actor pe care publicul îl stimula, ca și pe

mine dealtfel, el desfășura la premiere tot caracterul, ticurile, expresiile personajului din piesă. Timică găsea singur, fără să i se indice, intonațiile cele mai juste, mai firești, nuanța comică cea mai potrivită. Nu pot uita nici acum o replică a lui din *Pygmalion* de Bernard Shaw, în care juca pe Doolittle, tatăl meu în piesă. Il întreba Pickering, prietenul lui Higgins, cînd Doolittle cerea bani pentru fata lui „I-ascultă, omule, n-ai demnitate?“, la care Timică-Doolittle răspundea, cu o intonație care-mi sună și acum în urechi: „Nu-mi dă mîna, domnule!“ Ei bine, în această replică simplă, Timică punea condiția lui socială, alcoolismul, sărăcia, dar și inteligența lui Doolittle. Am jucat de multe ori această piesă, am văzut-o de nenumărate ori pe scenă în străinătate și devenită film, dar pot afirma categoric că nici un interpret n-a atins perfecțiunea jocului lui Timică în acest rol. În anii, mulți, în care am jucat cu Timică, armonia dintre noi a fost mereu egală, atît ca relații personale, cît și artistice. Ne acordam minunat pe scenă, eram ca două instrumente din aceeași plămădă, dar deosebite, într-o orchestră simfonică. Am învățat mult și mereu de la el, ajungînd să formăm un cuplu de actori îndrăgît de public. N-a existat niciodată între noi o discuție, o controversă, rivalitate sau invidie. Am rămas pînă la urmă, cît timp a trăit, legați printr-o tandră afecțiune și apreciere reciprocă.

Prin infinitele și variatele lui calități, mijloace de expresie, sensibilitate, firesc, omenesc, Timică a fost, cred, nu numai un mare actor, a fost unic printre comicii români.